

Archeologische rapporten; vermist en gevonden

Een onderzoek naar ontbrekende archeologische rapporten uit
de periode 2002-2011

*Zoektocht naar de
rapporten van ruim
23.000 archeologische
onderzoeken.*

*Ongepubliceerde
onderzoeken betreft in
meerderheid
booronderzoek*

*Resultaten van 270
onderzoeken uit periode
2002-2011 zijn niet
gepubliceerd (1%)*

*Overzicht van
ontbrekende rapporten
in inspectielijsten*

Over de Inspectie Overheidsinformatie en Erfgoed

Een overheid die verantwoording kan afleggen. Erfgoed beschikbaar voor iedereen. Nu en in de toekomst. Dat is onze missie.

Wij zien toe op de toegankelijkheid van overheidsinformatie en op de zorgvuldige omgang met erfgoed. Wij kijken hoe de regels in de praktijk werken.

Inhoudsopgave

Samenvatting	4
1. Inleiding	5
1.1. Achtergrond en problematiek	5
1.2. Doelstelling	6
2. Conclusies	7
2.1. Aantal ontbrekende rapporten	7
2.2. Aantal onderzoeken per vergunninghoudende organisatie	7
2.3. Aantal ontbrekende rapporten per kalenderjaar	8
2.4. Aantal ontbrekende rapporten per type onderzoek	8
2.5. Verwachting definitieve status onderzoek van niet-gevonden rapporten	8
2.6. Toegankelijkheid rapporten en onderzoeksgegevens	9
3. Onderzoeksopzet	10
3.1. Uitgangspunten en verwachtingen	10
3.2. Vraagstelling	10
3.3. Doelgroep van het onderzoek	10
3.4. Geraadpleegde bronnen en geschatte onderzoekspopulatie	11
3.5. Verloop van het onderzoek	11
3.5.1. Benadering betrokkene	12
3.5.2. Respons	12
3.6. Toegankelijkheid van rapportages	13
4. Resultaten en bevindingen	14
4.1. Cijfers algemeen	14
4.2. Toegankelijkheid en status van rapporten	14
4.3. Opdeling resultaten	15
4.4. Cijfers per onderzoekstype	16
4.5. Cijfers per kalenderjaar	17
4.6. Cijfers per uitvoerderscategorie	18

Samenvatting

Uitvoerders van archeologisch veldonderzoek zijn sinds 2002 verplicht een rapport op te stellen waarin de resultaten van dat onderzoek worden beschreven. In de eerste jaren is aan deze verplichting niet altijd (tijdig) voldaan. De Inspectie Overheidsinformatie en Erfgoed heeft onderzoek verricht naar het bestaan en de toegankelijkheid van archeologische rapporten uit de periode 2002-2011 waarvan niet zeker was of ze door de uitvoerder zijn opgesteld.

In de periode 2002-2011 zijn 23.884 rapportplichtige archeologische onderzoeken uitgevoerd door 98 verschillende organisaties. Na een inventarisatie van mogelijk niet-opgestelde rapporten met behulp van het archeologisch informatiesysteem Archis heeft de Inspectie eerst zelf in openbare bronnen naar deze rapporten gezocht. Vervolgens heeft de Inspectie bedrijven en instanties aangeschreven om opheldering te vragen over de onderzoeksresultaten die nergens getraceerd konden worden.

Na deze werkzaamheden kon de conclusie getrokken worden dat 270 (1,13%) onderzoeken uit de onderzoeksperiode 2002-2011 ongepubliceerd zijn. Dit aantal is beduidend lager dan waarmee rekening gehouden werd aan het begin van het project. Afhankelijk van de situatie per organisatie is verzocht om niet-gepubliceerd onderzoek alsnog te publiceren. Enkele bedrijven en instanties hebben aangegeven een aantal onderzoeken alsnog uit te zullen werken en te publiceren. Voor het resterende deel van de ongepubliceerde onderzoeken is handhaving niet meer proportioneel noch efficiënt geacht. Deze onderzoeken zullen waarschijnlijk definitief niet meer gepubliceerd worden.

De meeste ongepubliceerde onderzoeken zijn van het type booronderzoek. Archeologische opgravingen zijn in 34 gevallen afgerond zonder publicatie.

De resultaten van dit rapportenonderzoek "Archeologische rapporten; vermist en gevonden" zijn opgenomen in vier bestandslijsten die via de website van de Inspectie kunnen worden geraadpleegd via <https://www.inspectie-oe.nl>. Onderzoekers die op zoek zijn naar de resultaten van een archeologisch project uit de periode 2002-2011 kunnen zo in één oogopslag zien of er een rapport is opgesteld en waar dit kan worden gevonden.

Let wel, de cijfers die opgenomen zijn in dit rapport zijn een weerspiegeling van de stand van zaken ten tijde van de afsluiting van het project (november 2021). Deze kunnen enigszins afwijken van de cijfers in de bestanden op de website, omdat die blijvend aangepast worden indien alsnog gepubliceerd onderzoek bij de Inspectie wordt gemeld.

1. Inleiding

1.1. Achtergrond en problematiek

In 1992 heeft Nederland het Europees Verdrag inzake de bescherming van het archeologisch erfgoed het Verdrag van Valletta ondertekend, ook wel het Verdrag van Malta genoemd. Het verdrag beoogt archeologische resten beter te beschermen. Naast het streven naar behoud *in situ*, het in de bodem beschermen van archeologische vindplaatsen, en de introductie van het verstoorder-betaalt-principe geeft het spelregels voor een betere documentatie van het archeologisch erfgoed.

Een van de problemen in de Nederlandse archeologie tot die tijd was de grote hoeveelheid niet-gepubliceerd onderzoek. Tegen de tijd dat veldonderzoek was afgerond, waren de middelen meestal op en eindigden opgravingsgegevens ongepubliceerd op de plank. Met de implementatie van het Verdrag van Valletta in de Nederlandse wetgeving zou dit moeten veranderen. In 2007, het jaar waarin het Verdrag formeel in de nieuwe Monumentenwet 1988 is geïmplementeerd, werd de rapportageplicht daadwerkelijk wettelijk verankerd: 'Binnen twee jaar na voltooiing van de opgraving legt de houder van een opgravingsvergunning zowel aan Onze minister als aan de eigenaar als aan burgemeester en wethouders van de gemeente waar de opgraving is voltooid, een rapport over waarin de resultaten van de opgraving zijn beschreven' (artikel 46 lid 4 Monumentenwet 1988).

In de aanloop naar de komst van deze nieuwe regelgeving werd al gewerkt 'in de geest van Malta'. Een van de gevolgen hiervan was de komst van commerciële opgravingsbedrijven omstreeks eind jaren negentig. In enkele jaren tijd waren er tientallen archeologische bedrijven op de markt.

Om de kwaliteit van archeologisch onderzoek door deze bedrijven te borgen, introduceerde de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) – destijds nog Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek (ROB) geheten – eind 2001 een regeling om de overgangsfase naar de nieuwe wet te overbruggen. Eén van de voorwaarden die aan de, door de ROB te verlenen, toestemming voor het doen van opgravingen gekoppeld werd, was de rapportageplicht, zoals die later ook in de wet is gekomen.¹

Parallel hieraan ontwikkelde de ROB in samenspraak met het archeologische veld een minimale kwaliteitsstandaard voor archeologisch onderzoek. De eerste 'Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie' (KNA)² zag in 2001 het licht en ook hierin werd de rapportageplicht opgenomen. Sinds 2001 was aldus eenieder die archeologisch onderzoek uitvoerde gebonden aan een rapportageplicht. In de jaren die volgden bleek echter dat veel gravende organisaties vaak niet tijdig of geheel niet voldeden aan deze plicht. Hoewel dit al na enkele jaren zichtbaar was, lukte het niet grip te krijgen op dit probleem. Vijftien jaar later kampten diverse organisaties met soms grote achterstanden in de levering van rapporten.

¹ In deze overgangsfase konden bedrijven - met toestemming van de ROB - onder de vergunning van de ROB opereren.

² <https://www.inspectie-oe.nl/toezichtvelden/archeologie/wet--en-regelgeving/certificatieschema-archeologie>

Met de overgang naar het nieuwe stelsel van certificering (vanaf 2016) bestond het risico dat de organisaties die in het verleden een opgravingsvergunning hadden geen aandacht meer zouden hebben voor eventuele achterstanden uit het oude stelsel.

In het werkprogramma 2017-2018³ van de Inspectie Overheidsinformatie en Erfgoed was daarom opgenomen om de achterstand nauwkeurig in kaart te gaan brengen en toe te gaan zien op het wegwerken van de achterstanden die met de opgravingsvergunning waren ontstaan. In 2017 is de RCE een handhavingsproject gestart⁴ inzake de rapportageplicht vanaf 1 april 2011. Daarom is dit Inspectieproject toegespitst op de rapportageplicht van onderzoeken die gestart zijn vanaf 01-01-2002 tot en met 01-04-2011.⁵

1.2. Doelstelling

Het doel van dit project was de achterstand in niet-gepubliceerde archeologische onderzoeken uit de periode 01-01-2002 tot en met 01-04-2011 nauwkeurig in beeld te brengen en te verkleinen.

³ <https://www.inspectie-oe.nl/publicaties/publicatie/2016/12/20/werkprogramma-2017-2018>

⁴ <https://www.cultureelerfgoed.nl/onderwerpen/archeologische-monumentenzorg/uitstel--en-handhavingsbeleid-rapportageplicht>

⁵ Het toezien op het wegwerken van de rapportageachterstanden bestond uit het in kaart brengen van de achterstand per organisatie en het aansporen van deze uitvoerders om hun achterstand alsnog op te lossen, onder andere door hen te wijzen op deze achterstand en hen tevens op te roepen wel uitgewerkt onderzoek digitaal toegankelijk te maken. Van daadwerkelijke handhaving van de rapportageplicht in de periode 2002-2011 zal geen sprake zijn. De RCE heeft ervoor gekozen actief te handhaven vanaf de periode vanaf 2011 (de ingangsdatum van de plicht rapporten digitaal te uploaden in Archis en/of DANS. Anno 2022 loopt dat handhavingsproject nog.

2. Conclusies

2.1. Aantal ontbrekende rapporten

De doelstelling van dit project was om de niet-gepubliceerde onderzoeken nauwkeurig in beeld te brengen en zoveel mogelijk op te lossen. Gebaseerd op de door de gravende instanties zelf ingevulde archeologie monitor van 2015-2016 hield de Inspectie er aan het begin van dit onderzoek rekening mee dat binnen de onderzoeksperiode van dit project (2002-2011) wel tot duizend rapporten ongepubliceerd zouden zijn. Al snel bleek dat het aantal onderzoeken dat mogelijk niet gepubliceerd was veel hoger lag, mogelijk tot wel ruim 4.000. In de Archis-database was immers bij 4.274 onderzoeken geen vermelding gemaakt van een rapport(titel) noch een link naar een rapport toegevoegd.

Na een zoektocht door de Inspectie zelf en met de hulp van relevante bedrijven en instanties is het aantal onderzoeken dat (mogelijk) niet gepubliceerd was teruggebracht van 4.274 naar 270.

Hoewel 270 rapporten enerzijds een niet-onaanzienlijk aantal behelst, kan anderzijds gesteld worden dat het totaal aantal niet-gepubliceerde archeologische onderzoeken in de periode 2002-2011 relatief gezien laag is: van de 23.884 in Archis gemelde onderzoeken is slechts 1,13% zonder eindrapportage afgesloten.

Bovendien ligt het in de verwachting dat circa 64 onderzoeken alsnog zullen worden uitgewerkt en gepubliceerd. Althans van 64 onderzoeken hebben de gravende instanties aangegeven dat het rapport er bijna is, of er nog gewerkt wordt aan de uitwerking en rapportage en dat publicatie binnen nu en twee jaar in de verwachting ligt. Mochten deze onderzoeken inderdaad in de komende twee jaar nog gepubliceerd worden, dan komt het aantal niet-gepubliceerde onderzoeken zelfs onder de 1% uit (0,86%).⁶

2.2. Aantal onderzoeken per vergunninghoudende organisatie

Getalsmatig behoren de meeste ontbrekende rapporten toe aan commerciële opgravingsbedrijven (176 van de 270). Dit is eenvoudigweg verklaarbaar door het feit dat het overgrote deel van alle onderzoeken uit de onderzochte periode ook door hen is uitgevoerd (89,35% ofwel 21.340 van de 23.854 onderzoeken).

Relatief gezien behoren de meeste ontbrekende rapporten toe aan de andere uitvoerders: gemeenten/provincies (46 van 270) en de groep 'overige' (48 van de 270), bestaande uit de universiteiten, de vrijwilligersorganisaties en de RCE. Hierbij moet wel worden opgemerkt dat één uitvoerder uit deze groep 'overige' verantwoordelijk was voor 37 van de 48 van de ontbrekende rapporten.

In zijn algemeenheid kan gesteld worden dat de reeds bestaande gravende partijen meer moeite hebben gehad met het incorporeren van de rapportageplicht in hun bedrijfsvoering dan de nieuwkomers op de gravende markt.

⁶ Tot 2024 zal de Inspectie bijhouden of deze 64 onderzoeken inderdaad nog gepubliceerd zijn. Indien dat het geval is, wordt dit in de bestanden op de website aangepast.

2.3. Aantal ontbrekende rapporten per kalenderjaar

Het aantal ontbrekende rapporten per kalenderjaar is getalsmatig relatief stabiel, zo'n 20 tot 30 onderzoeken per kalenderjaar zijn zonder rapport beëindigd. Alleen in 2005 en 2006 was er een kleine piek.

In verhouding tot het aantal onderzoeken dat per kalenderjaar is uit gevoerd, schommelt het percentage ongepubliceerde onderzoeken tussen 1,65% en 0,78%, met uitzondering van 2002. Mogelijke verklaringen voor het feit dat het percentage met 3,65% in dat jaar beduidend hoger ligt, zijn de groeipijnen die kunnen optreden bij het overgaan naar een nieuw systeem of de zogenaamde retro-invoer: het achteraf invoeren van oud onderzoek.

2.4. Aantal ontbrekende rapporten per type onderzoek

Getalsmatig behoort de meerderheid van de onderzoeken waar de Inspectie geen rapport aan heeft kunnen koppelen toe aan het type booronderzoek: 115 van de 270. Hierbij moet wel worden bedacht dat het grootste deel van de onderzoeken uit de onderzoeksperiode ook booronderzoeken betreft (16.753 ofwel 70%). Andere getalsmatig veel voorkomende onderzoekstypen onder de uitgevoerde archeologische onderzoeken zonder rapport zijn archeologische begeleidingen (64) en proefsleuvenonderzoeken (57).

Relatief gezien ontstaat een tegenovergesteld beeld. Archeologische opgravingen, begeleidingen en proefsleufonderzoeken zijn veel minder vaak uitgevoerd dan booronderzoeken, en relatief gezien maken booronderzoeken het kleinste deel uit van de onderzoeken die afgesloten zijn zonder rapportage: 0,69 % van alle booronderzoeken is zonder rapport gebleven, ten opzichte van 1,69% van alle archeologische proefsleufonderzoeken; 2,09% van alle archeologische opgravingen en 3,16% van alle archeologische begeleidingen uitgevoerd in de periode 2002-2011. Relatief gezien zijn aldus archeologische begeleidingen het vaakste zonder rapport afgesloten.

Van niet-gepubliceerde opgravingen is het grootste kennisverlies te verwachten. In de periode 2002-2011 zijn in totaal 34 opgravingen zonder eindpublicatie afgesloten. De resultaten van deze opgravingen kunnen alleen nog via eigen onderzoek van vondsten en documentatie in de depots teruggevonden worden.

2.5. Verwachting definitieve status onderzoek van niet-gevonden rapporten

Voor een goed deel van de onderzoeken die als niet-gepubliceerd worden beschouwd, ligt het ook in de verwachting dat er daadwerkelijk geen rapport van is en dat dit er ook definitief niet meer komt. Organisaties hebben in de meeste gevallen de vraag of de rapportage nog komt onbeantwoord gelaten. De indruk bestaat dat de ambitie om het onderzoek nog daadwerkelijk met een rapportage af te sluiten wel aanwezig is, maar dat het de vraag is of daar in de toekomst nog tijd en middelen voor vrij zullen komen. Van enkele onderzoeken is wel toegezegd dat er binnen nu en twee jaar nog een rapport volgt. Mocht dat zo zijn, dan worden deze nog bijgeschreven op de lijsten op de website van de Inspectie.

2.6. Toegankelijkheid rapporten en onderzoeksgegevens

Het overgrote deel (96,88% ofwel 23.138) van de rapportages uit de onderzoeksperiode van dit project is openbaar toegankelijk. Waar noodzakelijk heeft de Inspectie bedrijven en instanties verzocht om rapportages alsnog openbaar beschikbaar te maken.

De vraag aan de organisaties waar de onderzoeksgegevens zijn (vondsten en documentatie) van de onderzoeken die niet gepubliceerd zijn, is nauwelijks beantwoord. Het is de Inspectie aldus vooralsnog niet duidelijk of deze zijn overgedragen aan de betreffende depots of nog bij de uitvoerder van het onderzoek liggen.

3. Onderzoeksofzet

3.1. Uitgangspunten en verwachtingen

Het uitgangspunt van dit project was het feit dat uit de monitor van 2015-2016 bleek dat de mogelijkheid bestond dat een aanzienlijk aantal onderzoeken uit de periode 2002-2011 niet gepubliceerd was. Gravende organisaties maakten zelf vermelding van in totaal circa 1.000 ontbrekende rapporten.

3.2. Vraagstelling

Om de doelstelling van het project (het nauwkeurig in beeld brengen en verkleinen van de achterstand van niet-gepubliceerde onderzoeken) te behalen, is een reeks onderzoeksvragen opgesteld. Het betreft de volgende vragen:

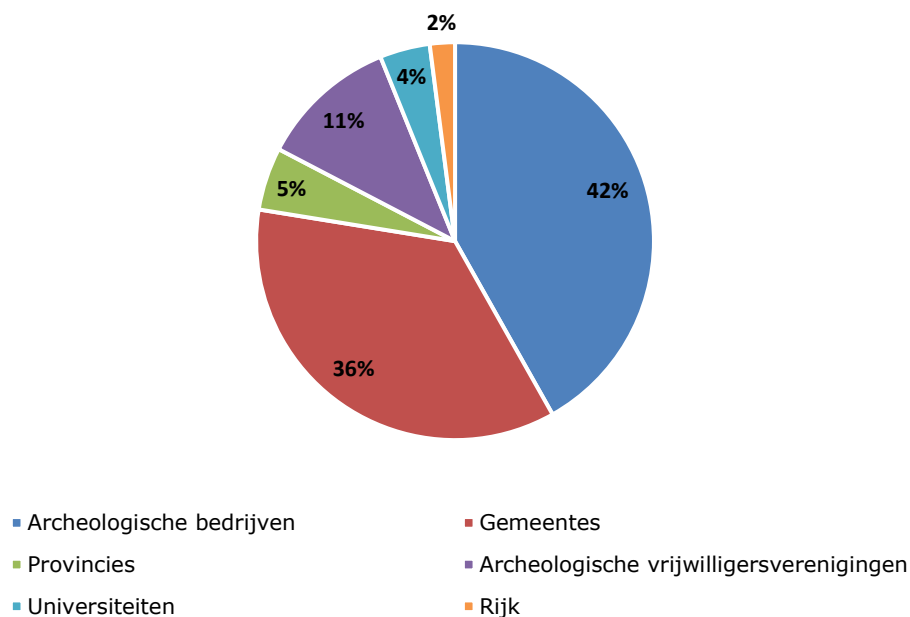
1. Van hoeveel archeologische onderzoeken, waarvan het veldwerk beëindigd is tussen 01-01-2002 en 01-04-2011, is geen rapport verschenen?
2. Hoeveel rapporten ontbreken per vergunninghoudende organisatie?
3. Hoeveel rapporten ontbreken per kalenderjaar in de periode 01-01-2002 tot en met 01-04-2011?
4. Hoeveel rapporten ontbreken per type onderzoek (opgraving; proefsleuvenonderzoek; begeleiding; booronderzoek en onderwateronderzoek)?
5. Kan er iets gezegd worden over de eventuele verwachting dat een rapport definitief niet meer zal verschijnen, althans niet gepubliceerd zal worden door de vergunninghoudende organisatie die het veldonderzoek heeft uitgevoerd? Zo ja, hoeveel rapporten betreft dit?
6. Zijn de rapporten openbaar toegankelijk? Zo ja, waar?
7. Waar zijn de vondsten en de documentatie van de onderzoeken die (nog) niet gepubliceerd zijn (bij organisatie, depot of elders)?

3.3. Doelgroep van het onderzoek

De doelgroep van het onderzoek omvat alle organisaties (98) die tijdens de onderzoeksperiode 2002-2011 toestemming of een vergunning voor het doen van opgravingen hadden. Dat zijn archeologische bedrijven, gemeentes, provincies, universiteiten, archeologische vrijwilligersverenigingen en het Rijk zelf.

In figuur 3.1 wordt de verdeling tussen verschillende soorten actoren weergegeven binnen de 98 organisaties die deel uitmaakte van het onderzoek. Getalsmatig waren archeologische bedrijven (41) het ruimst vertegenwoordigd binnen de onderzoeksdoelgroep gevolgd door gemeentes (35).

Samenstelling en verhouding gravende instanties

Figuur 3.1 Samenstelling en verhouding van verschillende gravende instanties.

3.4. Geraadpleegde bronnen en geschatte onderzoekspopulatie

Archis⁷ was de hoofdbron voor de aanvankelijke beoordeling of er sprake was van een archeologisch veldonderzoek zonder publicatie. Andere bronnen die vervolgens zijn geraadpleegd om te controleren of de onderzoeken gepubliceerd en openbaar beschikbaar zijn, zijn DANS/Narcis, de RCE-collecties, de Koninklijke Bibliotheek (KB) en Google.

De onderzoekspopulatie bestaat uit alle rapportplichtige onderzoeken die zijn uitgevoerd tussen 01-01-2002 en 01-04-2011. Het gaat om 23.854 onderzoeksmeldingen. Op basis van de monitor 2015-2016, ingevuld door de gravende partijen zelf, was de schatting dat hiervan circa 1.000 (nog) niet met een bijbehorende publicatie waren afgerond.

3.5. Verloop van het onderzoek

Het project is medio 2019 van start gegaan. De eerste stap betrof een inventarisatie van onderzoeken die binnen de onderzoeksperiode vielen van 2002 tot 1 april 2011. Deze inventarisatie is uitgevoerd door een uitdraai te maken uit LIVE Archis van alle rapportplichtige onderzoeksmeldingen uit de onderzoeksperiode. Deze uitdraai vormde de basis van dit onderzoek.

⁷ <https://archis.cultureelerfgoed.nl>

Het werd snel duidelijk dat er ogenschijnlijk veel meer ongepubliceerde onderzoeken waren dan de oorspronkelijke schatting van circa 1.000.

In Archis zijn binnen de onderzoeksperiode 23.854 onderzoeken aangemeld, waarvan medio 2019 aan 19.611 een rapport was gekoppeld. Bij 4.274 meldingen was geen rapport aan het onderzoeksmeldingsnummer verbonden.

In de volgende stap heeft de Inspectie naar de ontbrekende rapporten gezocht in openbare bronnen: DANS/Narcis, de KB, de analoge en digitale RCE-collecties en op het open internet. Dit was een zeer arbeidsintensief proces; het zoeken kostte regelmatig aanzienlijke moeite door het ontbreken van informatie of door verkeerde informatie, bijvoorbeeld over het onderzoeksmeldingsnummer, de coördinaten en/of kaartmateriaal. Door het ontbreken van deze informatie moest vaak een heel scala aan titels bekeken worden om vast te stellen of een hiervan mogelijk bij een onderzoeksmeldingsnummer hoorde. Omdat voor archeologische rapporten dikwijls voor niet-beschrijvende titels wordt gekozen, werd dit proces verder bemoeilijkt. Zo wordt vaak voor aansprekende of allitererende titels gekozen (bijvoorbeeld *Bewust begraven?*) in plaats van een titel met de toponiem van het onderzoeksgebied of een ondertitel met het onderzoeksmeldingsnummer of iets dergelijks. Na deze stap bleven er 701 onderzoeksmeldingsnummers over waarvan de Inspectie geen rapport kon vinden.

Ten slotte is ter controle op onregelmatigheden een steekproef uitgevoerd op de 19.611 onderzoeksmeldingsnummers waaraan wel een rapport was gekoppeld in Archis. Het was de Inspectie bijvoorbeeld opgevallen dat sommige onderzoeksmeldingsnummers aan meerdere titels verbonden waren. Hieruit zijn echter geen noemenswaardige onregelmatigheden naar voren gekomen.

Na afronding van dit eigen onderzoek zijn de relevante organisaties aangeschreven om opheldering te vragen over de 701 rapporten die de Inspectie niet heeft kunnen terugvinden.

3.5.1. Benadering betrokkene

Met een inleidende brief met uitleg over het onderzoek zijn de organisaties uitgenodigd mee te werken. Met de brief is een Excellijst meegestuurd met daarin alle onderzoeken van de betreffende organisatie. Aan de hand van een set instructies is de organisaties een aantal vragen gesteld over de stand van zaken van het onderzoek (is er een rapport?; is het (digitaal) toegankelijk? Et cetera).

De bedrijven en instanties kregen een eerste periode om te reageren en hun lijst in te leveren. Indien zij niet binnen deze periode van zich lieten horen, volgde een herinnering om hen aan te sporen alsnog medewerking te verlenen. Na deze herinnering volgde een tweede periode waarin zij opnieuw de kans kregen om te reageren. Indien nodig werd ook nog telefonisch en via de e-mail contact opgenomen.

3.5.2. Respons

De 23.884 onderzoeksmeldingsnummers uit de onderzoeksperiode behoren toe aan 98 verschillende organisaties. Sommige van deze bestaan inmiddels niet meer, bijvoorbeeld door faillissement of overname.

In het geval van bedrijven die failliet zijn gegaan of niet meer bestaan is, waar mogelijk, de bedrijfsopvolger of organisatie aangesproken die de inboedel heeft overgenomen van deze bedrijven. Wanneer er geen duidelijke bedrijfsopvolger is, zijn, waar mogelijk, voormalige werknemers aangeschreven.

Het aantal bedrijven en instanties dat na de eerste e-mail aangaf bereid te zijn mee te werken aan het onderzoek was groot. Er waren wel aanzienlijke verschillen hoe lang het duurde voordat bedrijven/instanties reageerden. Na deze eerste reactie waren ook de verschillen groot hoe lang het duurde voordat een organisatie de ingevulde lijst terugstuurde.

Bedrijven of instanties die op de eerste brief niet hadden gereageerd, of wel een reactie hadden gegeven, maar die nooit hadden opgevolgd, kregen een herinnering met een hernieuwd verzoek om medewerking te verlenen. Uiteindelijk hebben vier van de aangeschrevenen geen ingevulde lijst of informatie aangeleverd. Bij deze organisaties is de lijst met niet-gevonden rapporten die naar hen was opgestuurd als eindpunt gebruikt. Dit betekent dat het mogelijk is dat sommige onderzoeken op deze lijsten die door de Inspectie zijn aangemerkt als zonder rapport, wel zijn uitgewerkt in een rapport, maar dat deze rapporten niet gepubliceerd zijn of door de Inspectie niet gevonden zijn, en dus in elk geval niet eenvoudig toegankelijk zijn.

Het eindresultaat van dit project is opgenomen in een aantal lijsten:

1. een algemene lijst waarin alle onderzoeksmeldingen zijn opgenomen die binnen de onderzoeksperiode vallen;
2. een lijst met de onderzoeken die niet gepubliceerd zijn (zwart);
3. een lijst met onderzoeken die nog gepubliceerd worden (groen), en
4. een lijst met onderzoeksmeldingen die de Inspectie als 'spookmelding' beschouwt.

Een spookmelding is een onderzoeksmelding in Archis, waarvan de meldende instantie tijdens dit project aan de Inspectie heeft meegedeeld dat dat onderzoek uiteindelijk nooit is uitgevoerd, maar niet meer uit Archis is verwijderd. Soms leken instanties dit echter niet zeker te weten, maar gingen ze daar vanuit, omdat ze er geen gegevens over konden vinden in hun administratie. De Inspectie kan niet verifiëren of de desbetreffende onderzoeken ook daadwerkelijk niet zijn uitgevoerd.

De vier lijsten die door de Inspectie zijn opgesteld, zijn openbaar raadpleegbaar op de website van de Inspectie, zie <https://www.inspectie-oe.nl>.

3.6. Toegankelijkheid van rapportages

Het overgrote deel van de rapportages uit de onderzoeksperiode van dit project zijn openbaar toegankelijk. Indien dit niet het geval was, heeft de Inspectie bedrijven en instanties verzocht om vermiste rapportages alsnog openbaar beschikbaar te maken.

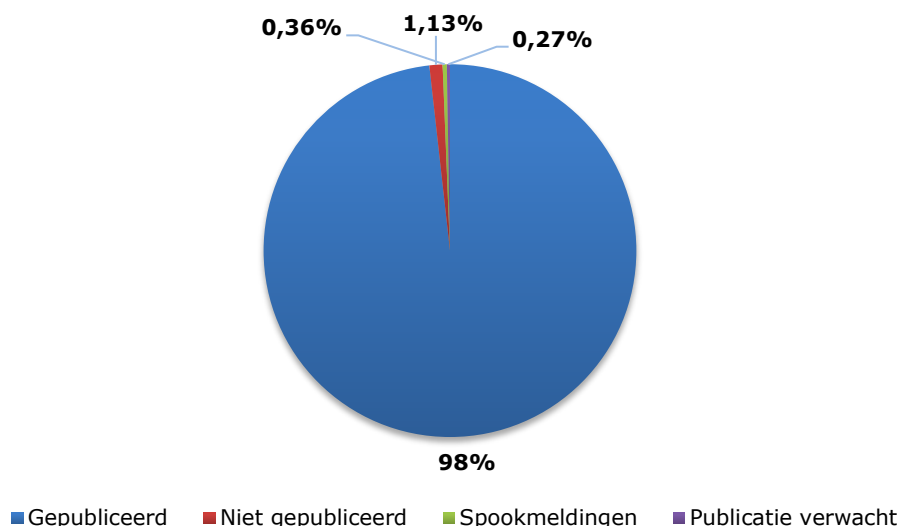
Bij het aanwijzen van de status bij bepaalde onderzoeken was het niet altijd eenvoudig om de juiste keuze te maken. In principe is het uitgangspunt van dit project dat onderzoeken die als gepubliceerd worden aangemerkt ook openbaar beschikbaar of opvraagbaar moeten zijn. Bij het gros van de onderzoeken bleek dit geen probleem te zijn. Vrijwel alle rapporten zijn digitaal beschikbaar.

4. Resultaten en bevindingen

4.1. Cijfers algemeen

Van de 4.274 onderzoeken die aan het begin van het onderzoek geen rapport leken te hebben, bleven er aan het eind van dit project nog 270 over. Van deze onderzoeken heeft de Inspectie definitief geen rapport teruggevonden. Daarnaast zijn er 64 onderzoeken waarvan de Inspectie verwacht dat zij nog gepubliceerd worden (binnen nu en twee jaar) en zijn 87 onderzoeken aangemerkt als spookmeldingen.

Rapportplichtige archeologische onderzoeken in de periode 2002-2011

Figuur 4.1 Verdeling van de 23.884 rapporten tussen de verschillende statussen gepubliceerd/niet gepubliceerd/spookmeldingen/publicatie verwacht.

Zoals weergegeven in figuur 4.1 is 1,13% van het totaal aantal aangemelde onderzoeken (23.884) in Archis gedurende de onderzoeksperiode van 01-01-2002 tot en met 01-04-2011 zonder rapport beëindigd. 0,36% van de onderzoeken is door de Inspectie aangemerkt als spookmelding en van 0,27% wordt nog een publicatie verwacht (althans hierbij heeft de betreffende organisatie aangegeven met de uitwerking en publicatie bezig te zijn).

4.2. Toegankelijkheid en status van rapporten

Uit de aanvankelijke inventarisatie bleek dat het overgrote deel van de aangemelde onderzoeken uit de onderzoeksperiode al een rapport in Archis had. Dit was ook het geval bij de 4.274 (17,89%) van de 23.884 onderzoeksmeldingsnummers waarbij het aan het begin van dit onderzoek onduidelijk was of ze gepubliceerd waren. De Inspectie kon door eigen onderzoek in openbare bronnen zoals de KB, DANS/Narcis,

de RCE-collecties en Google aan 3.573 onderzoeksmeldingsnummers nog een rapport koppelen.

De betrokken organisaties hebben zelf nog 280 onderzoeksmeldingen van rapporttitels voorzien. Een deel van deze titels was al beschikbaar en wanneer dit niet het geval was, heeft de Inspectie de relevante bedrijven en instanties verzocht om deze rapporten alsnog openbaar beschikbaar te maken.

Er zijn meerdere verklaringen voor de rapporten die niet door de Inspectie gevonden zijn, maar wel al openbaar beschikbaar bleken te zijn. Vaak hebben rapporten niet-beschrijvende titels of zijn er geen onderzoeksmeldingsnummer of coördinaten opgenomen in het rapport. Wanneer het rapport niet in Archis of DANS vermeld is bij het onderzoeksmeldingsnummer, maakt dit het lastig om een rapport bij een onderzoek te vinden.

Het ligt in de verwachting dat de rapporten die door de Inspectie zijn aangemerkt als niet-gepubliceerd dat ook zullen blijven. Dit is niet altijd expliciet vermeld, maar omdat de bedrijven zelf hebben aangegeven geen rapportage meer te kunnen of willen leveren, is het niet waarschijnlijk dat deze er nog komen. Bij het gedeelte van de onderzoeken zonder rapportage van bedrijven/instanties die niet meer bestaan, is het theoretisch mogelijk dat er wel rapportages zijn opgesteld, maar dat deze niet adequaat toegankelijk zijn. Het is niet waarschijnlijk dat deze nog worden teruggevonden, omdat degenen die hier nog opheldering over konden geven geen medewerking wilden of konden verlenen.

4.3. Opdeling resultaten

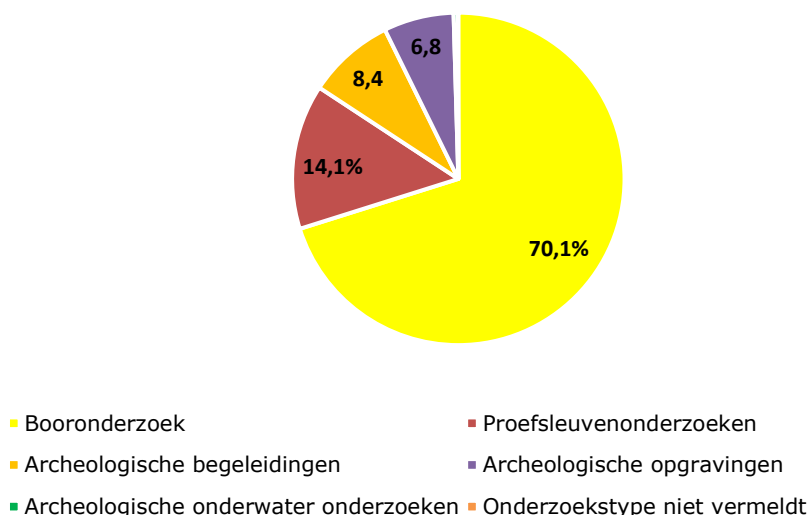
De resultaten zijn samengevoegd tot meerdere eindlijsten: een algemene lijst, een zwarte lijst, een groene lijst en een lijst met spookmeldingen.

- De algemene lijst bevat een overzicht van alle projecten die binnen de onderzoeksperiode zijn uitgevoerd, gesorteerd naar bedrijf/instantie.
- De zwarte lijst bevat alle onderzoeksmeldingen waarvan de Inspectie geen rapport heeft gevonden en die als niet-gepubliceerd worden beschouwd. Van deze onderzoeken is niet met zekerheid te stellen dat er daadwerkelijk geen rapport is opgesteld, omdat niet elke aangeschreven partij een lijst heeft ingeleverd. Het is mogelijk dat onderzoeken op deze lijst wel een rapport hebben, maar de Inspectie daar niet van op de hoogte is. Ze zijn in elk geval niet teruggevonden.
- De groene lijst bevat onderzoeken waarvan de verantwoordelijke instelling heeft aangegeven dat zij nog bezig is met de uitwerking van het project en dat er nog een rapport gepubliceerd zal worden. Deze lijst wordt tot 2024 door de Inspectie blijvend bijgewerkt als organisaties tonen dan het rapport is afgerond en gepubliceerd.
- De lijst met spookmeldingen bevat alle onderzoeksmeldingsnummers die door de Inspectie zijn aangemerkt als spookmelding. Dit betreft dus onderzoeken die

aanvankelijk wel zijn aangemeld, maar kennelijk nooit zijn uitgevoerd. De lijsten zijn te vinden op de website van de Inspectie⁸.

4.4. Cijfers per onderzoekstype

Aandeel onderzoekstype van totaal uitgevoerde onderzoeken in de periode 2002-2011

Figuur 4.2 Verdeling van de verschillende onderzoekstype binnen het totaal aantal uitgevoerde onderzoeken.

Zoals te zien in figuur 4.2 is archeologisch booronderzoek veruit het meest voorkomende onderzoekstype binnen de onderzoeksperiode van dit project. Bij 16.753 van de 23.884 aangemelde onderzoeken betrof het een booronderzoek, oftewel 70,14%. In 3.369 gevallen ging het om proefsleuvenonderzoek (14,11%), in 2.024 gevallen om een archeologische begeleiding (8,47%) en 1.629 onderzoeksmeldingen betroffen archeologische opgravingen (6,82%). Het minst voorkomende onderzoekstype is archeologische onderwateronderzoek. Van 11 onderzoeksmeldingsnummers is niet duidelijk in Archis aangegeven wat voor onderzoekstype het betreft.

Van de 270 onderzoeksmeldingsnummers waaraan de Inspectie geen rapport heeft kunnen koppelen, betrof het 115 keer een booronderzoek.

Getalsmatig is het booronderzoek weliswaar het type onderzoek waarover het vaakst geen rapport is gepubliceerd, relatief gezien betreft het met 0,69% van het aantal onderzoeken dat in de onderzoeksperiode is uitgevoerd, het type onderzoek waarvan het minst vaak geen rapport is gepubliceerd. Dit komt omdat het overgrote

⁸ <https://www.inspectie-oe.nl>

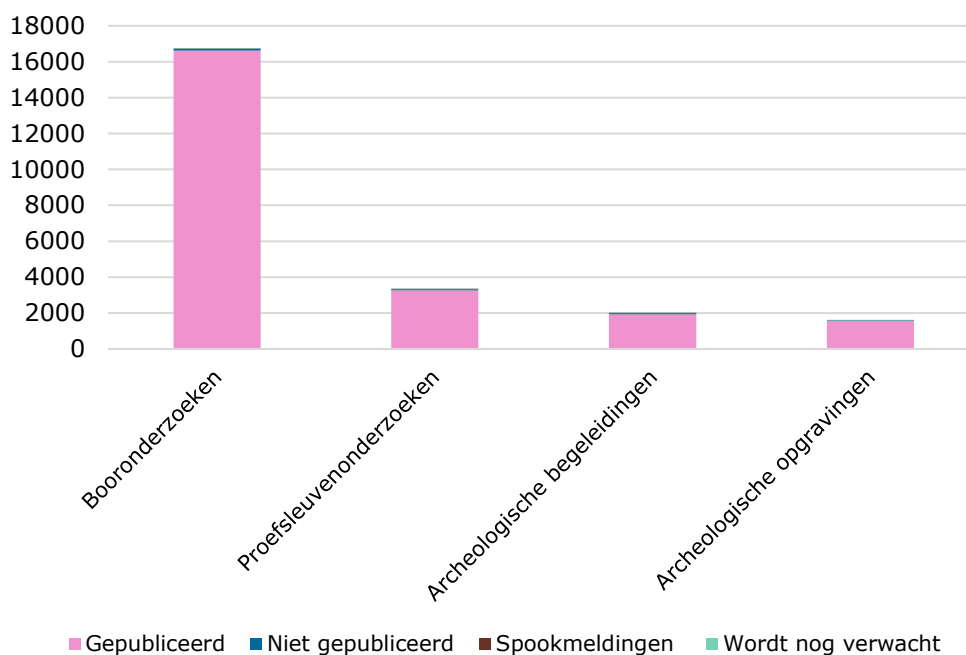
deel (70,14%) van alle onderzoeken die zijn uitgevoerd van het type booronderzoek zijn.

Het resterende deel van de onderzoeken zonder rapport bestaat uit 64 archeologische begeleidingen, 57 proefsleuvenonderzoeken en 34 archeologische opgravingen. Bij één onderzoeksmeldingsnummer is niet duidelijk aangegeven om wat voor onderzoekstype het gaat.

Van de 64 onderzoeken waarvan het in de verwachting ligt dat zij nog gepubliceerd worden gaat het om 34 opgravingen, 14 proefsleuvenonderzoeken, 12 archeologische begeleidingen en 4 booronderzoeken.

Bij de 87 onderzoeksmeldingen die de Inspectie als spookmelding beschouwt, gaat het in bijna de helft van de gevallen om proefsleuvenonderzoeken (39). De resterende spookmeldingen bestonden uit 23 archeologische begeleidingen, 20 booronderzoeken en 5 opgravingen.

Verhouding onderzoektype tot publicatie ratio

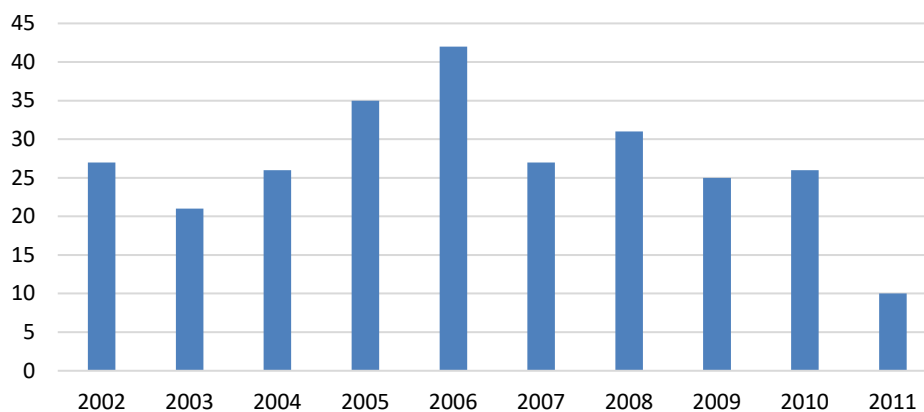

Figuur 4.3 Verdeling per onderzoekstype tussen de hoeveelheid gepubliceerde en niet gepubliceerde onderzoeken, spookmeldingen en onderzoeken waarvan nog een publicatie wordt verwacht.

4.5. Cijfers per kalenderjaar

Zoals te zien in figuur 4.4 schommelt het aantal onderzoeken dat de Inspectie als niet gepubliceerd beschouwt per kalenderjaar tussen de 20 en 30 onderzoeken. Alleen in de jaren 2005 en 2006 is een piek te zien van het aantal onderzoeken zonder rapportage. Procentueel komt een soortgelijk beeld naar voren in het aantal onderzoeken dat per jaar is uitgevoerd.

Niet gepubliceerde onderzoeken per jaar

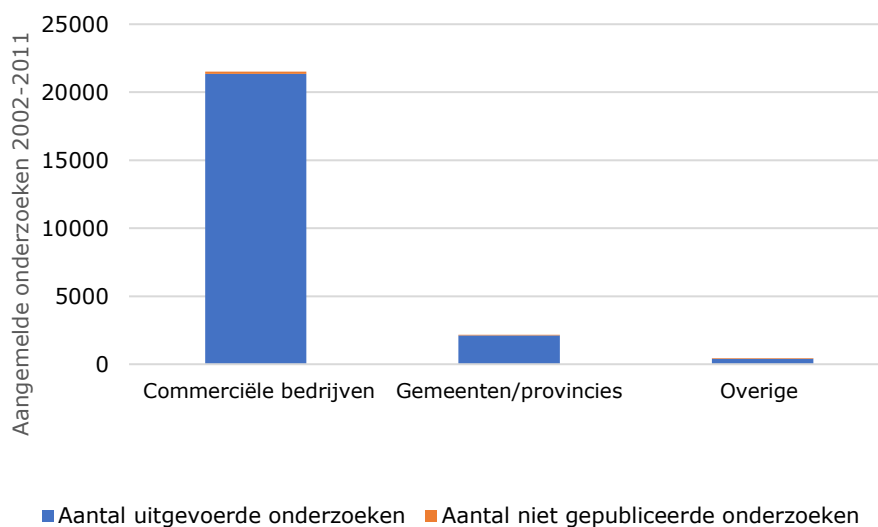

Figuur 4.4 Niet gepubliceerd rapportplichtig onderzoek per jaar in de periode 2002-2011.

4.6. Cijfers per uitvoerderscategorie

Voor dit onderzoek zijn de uitvoerders van de relevante onderzoeken opgedeeld in drie categorieën: bedrijven, gemeentes/provincies en overige. Onder overige vallen onder andere de universiteiten, de amateurverenigingen en de RCE.

Verdeling onderzoeken over uitvoerderscategorieën

Figuur 4.5 Verdeling van de hoeveelheid uitgevoerde onderzoeken en niet gepubliceerde onderzoeken per uitvoerderscategorie.

Van de 23.884 onderzoeken is het gros uitgevoerd door opgravingsbedrijven (21.340 ofwel 89,35%). Op grote afstand volgen de gemeentes/provincies die samen 2.108 (8,83%) onderzoeken hebben uitgevoerd. De overige uitvoerders hebben tezamen 406 (1,7%) archeologische veldprojecten verricht.

Van de 270 rapporten waaraan de Inspectie geen rapport kon koppelen, behoort het merendeel toe aan archeologische bedrijven (176). Relatief gezien is dat echter slechts 0,82% van alle onderzoeken die uitgevoerd zijn door die commerciële archeologische partijen.

De overige 94 ontbrekende rapporten zijn redelijk gelijk verdeeld over de andere twee categorieën. 46 ontbrekende rapporten behoren bij gemeentes/provincies, dat is 2,18% van alle onderzoeken die door hen zijn uitgevoerd.

48 ontbrekende rapporten behoren toe aan de overige uitvoerders, dat is 11,82% van de onderzoeken die zijn uitgevoerd door de actoren die binnen deze categorie vallen. Deze categorie heeft daarmee relatief gezien veruit het hoogste percentage ongepubliceerd onderzoek. Hierbij moet wel de kanttekening geplaatst worden dat één partij voor 37 van de 48 ontbrekende rapporten verantwoordelijk is.

In zijn algemeenheid kan gesteld worden dat de reeds bestaande gravende partijen meer moeite hebben gehad met het incorporeren van de rapportageplicht in hun bedrijfsvoering dan de nieuwkomers op de gravende markt.

Drie van de vier uitvoerders met de meeste ontbrekende rapporten zijn commerciële opgravingsbedrijven. Bij een aanzienlijk deel van de ontbrekende rapporten ging het om onderzoeken die zijn uitgevoerd door reeds failliete of opgeheven commerciële bedrijven.

Dat in absolute cijfers de meeste ontbrekende rapporten toebehoren aan commerciële archeologische bedrijven is niet onverwacht. Zij hebben immers 89,35% van alle onderzoeken binnen de onderzoeksperiode hebben uitgevoerd. Niet alle betrokken partijen, die wellicht nog opheldering konden verschaffen over het bestaan van een rapportage, hebben medewerking verleend. Het kan dan ook niet geheel uitgesloten worden dat enkele onderzoeken wel gepubliceerd zijn, maar bijvoorbeeld alleen in analoge archieven liggen en daardoor niet gevonden zijn.

De vierde uitvoerder behoort toe tot de categorie overige. Deze partij heeft wel haar medewerking toegezegd, maar voor de afronding van dit Inspectieproject niet meer kunnen reageren. Mogelijk komen hierbij nog enkele ontbrekende rapporten boven water. Als dit voor 2024 het geval is, zullen deze nog aan de lijst op de website van de Inspectie toegevoegd worden.

De Inspectie heeft bij de relevante partijen, die nog ongepubliceerde onderzoeken hebben openstaan, aangedrongen om alsnog over te gaan tot uitwerking en publicatie. Het verder oplossen van de achterstanden in rapportages middels handhaving is niet meer proportioneel noch efficiënt geacht. Ten eerste omdat dit voor sommige bedrijven mogelijk een faillissement kan betekenen, en daarmee worden de rapporten zeker niet meer gepubliceerd. Daarnaast is de tijdspanne tussen de uitvoering van deze onderzoeken en het heden dusdanig lang dat het niet meer redelijk wordt geacht om nog actief te handhaven.

Tenslotte is het de verwachting dat, met de overgang naar het nieuwe systeem van certificering binnen de archeologiesector, dit probleem van achterstanden in het publiceren van archeologische onderzoeken tot het verleden zal behoren.

Er zal wel met enige regelmaat door de Inspectie gecontroleerd worden of de bestanden die op de website van de Inspectie gepubliceerd worden nog up-to-date zijn.

